

ЕКОНОМІКА ТОРГІВЛІ ТА ПОСЛУГ

DOI: 10.33274/2079-4762-2023-53-1-52-63

JEL : O 13, O 19, Q 32, L 83

УДК 338.486.1-026.16(045)

Горіна Г. О.,
д-р екон. наук,
професор

Донецький національний університет економіки і
торгівлі імені Михайла Туган-Барановського,
м. Кривий Ріг, Україна
e-mail: gorina@donnuet.edu.ua

СТАЛІЙ РОЗВИТОК ТУРИЗМУ: СТРАТЕГІЧНІ НАСТАНОВИ ТА ПРАКТИКИ УПРАВЛІННЯ

UDC 338.486.1-026.16(045)

Gorina G. O.,
Grand PhD in economic Sciences,
Professor

Donetsk National University of Economics and Trade
named after Mykhailo Tugan-Baranovsky,
Kryvyi Rih, Ukraine
e-mail: gorina@donnuet.edu.ua

SUSTAINABLE TOURISM DEVELOPMENT: STRATEGIC GUIDELINES AND MANAGEMENT PRACTICES

Мета. Метою статті є узагальнення та аналіз існуючих стратегічних настанов та сучасних практик управління сталим розвитком туризму, запропонованих міжнародними організаціями та асоціаціями.

Методи. Для досягнення мети використовувалися такі методи дослідження як літературний огляд, змістовий бібліометричний аналіз, візуалізація даних. Огляд звітів міжнародних туристичних організацій застосовувався задля виявлення, збирання та аналізу даних щодо сучасних стратегічних настанов та практик управління сталим розвитком туризму, а також їх критичної оцінки.

Результати. Узагальнено та проаналізовано ініціативи міжнародних туристичних організацій, із управління сталим розвитком туризму. Визначено, що найбільш системний підхід до обґрунтування стратегічних настанов щодо сталого розвитку туризму притаманний Світовій туристичній організації, яка здійснює свою діяльність за визначеною проблематикою за сьома напрямкам, а саме: підвищення енергоефективності та використання відновлюваної енергії в готелях; моніторинг сталого розвитку туризму на рівні дестинацій; ресурсоефективне використання в туризмі; спрощення туристичних подорожей; зупинення втрати біорізноманіття та сприяння збереженню і відновленню навколишнього середовища; боротьба зі зміною клімату; започаткування глобальної туристичної ініціативи в області пластику. Аналіз та узагальнення існуючих стратегічних настанов та сучасних практик управління сталим розвитком туризму, запропонованих міжнародними організаціями та асоціаціями, дозволяє дійти висновку, що оптимальні рекомендації щодо сталого розвитку туризму повинні: 1) бути націлені на оптимальне використання ресурсів навколишнього середовища;

2) поважати соціокультурну автентичність приймаючих громад; 3) забезпечувати життєздатні, довгострокові економічні операції, забезпечуючи соціально-економічні переваги для всіх зацікавлених сторін.

Ключові слова: туризм, туристична галузь, сталий розвиток, стійкий розвиток, екологія, біорізноманіття, зміна клімату, енергоефективність.

Постановка проблеми. Туризм може прямо або опосередковано сприяти досягненню Цілей сталого розвитку. Зокрема, він був включений в якості завдань у Цілі 8, 12 і 14 щодо інклюзивного та сталого економічного зростання, сталого споживання та виробництва, а також сталого використання океанів і морських ресурсів [1]. При правильному управлінні сектор може створювати якісні робочі місця для стійкого зростання, скорочення бідності та інших стимулів для збереження навколишнього середовища, що у свою чергу допоможе країнам перейти до більш інклюзивних та стійких економік. Однак без належного управління, розширення туристичної індустрії може посилити навантаження на біорізноманіття та екосистеми, привести до втрати соціокультурної автентичності приймаючих громад, привести до виснаження природних ресурсів, забруднення довкілля, погіршення екологічної ситуації в регіоні тощо [2, 3]. У зв'язку з цим виникає необхідність критичного аналізу та узагальнення існуючих рекомендації щодо сталого розвитку туризму та відповідних практик управління, які можуть бути застосовні до всіх форм та видів туризму. Враховуючи, що принципи сталого розвитку стосуються екологічних, економічних і соціально-культурних аспектів розвитку туризму, оптимальні рекомендації повинні встановлювати відповідний баланс, щоб гарантувати його довгострокову стійкість.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання сталого розвитку туризму широко досліджено у працях вітчизняних науковців. Так, Брич В., Галиш Н. розкривають особливості розвитку туристичної галузі з позицій сталого розвитку [4]. Осітнянко Д., Примах Т. досліджують вплив принципів

сталого розвитку на туристичну індустрію, аналізують особливості і переваги розвитку туристичної індустрії в контексті концепції сталого розвитку [5]. Зінчук Т., Усюк Т. обґрунтовують соціально-економічні, екологічні, історично-культурні ролі та внесок зеленого туризму в реалізацію Цілей сталого розвитку на засадах інноваційних тенденцій та потенційних можливостей туристичного бізнесу в умовах кризових викликів, зумовлених сучасним станом світової економіки внаслідок пандемії [6]. Подлепіна П. з'ясовує місце та роль туризму в досягненні 17 цілей сталого розвитку в країнах із трансформаційною економікою на період до 2030 року, досліджує структурно-логічні основи сталого розвитку на засадах синергії щодо використання туристичного потенціалу [7]. Колокольчикова І. здійснює оцінку сталого розвитку ринку туристичних послуг з точки зору можливостей операторів ринку, які формують ринкову пропозицію та потенціалу туристів, замовників послуг, які створюють ринковий попит [8]. Горіна Г., Борблік К. обґрунтовують механізм забезпечення сталого розвитку ринку туристичних послуг, а також чинники, що впливають на його ефективність [9, 10]. Грабар М., Пригара О. здійснюють аналіз основних підходів до екологізації туризму в Україні, шляхів переходу до екологізбалансованого розвитку та визначають основні завдання, які стоять перед учасниками туристичного бізнесу для реалізації ідей сталого розвитку в туризмі [11]. Віддаючи належне внеску дослідників у розбудову вище зазначених наукових питань, слід зауважити, що відсутнє системне дослідження стратегічних настанов та практик управління сталим розвитком туризму, запропонованих міжнародними організаціями та асоціаціями.

Мета статті. Метою статті є узагальнення та аналіз існуючих стратегічних настанов та сучасних практик управління сталим розвитком туризму, запропонованих міжнародними організаціями та асоціаціями.

Виклад основного матеріалу дослідження. Туристична індустрія відіграє вирішальну роль в досягненні Порядку денного у сфері сталого розвитку до 2030 р. [12]. Сектор згадується і повинен виконувати 3 з 17 Цілей сталого розвитку, а саме: Ціль 8. Гідна праця та економічне зростання; Ціль 12. Відповідальне споживання; Ціль 14. Збереження морських екосистем. Проте, з огляду на безліч зв'язків, які він має з іншими секторами та галузями в рамках свого ланцюжка створення вартості, він може фактично

прискорити прогрес в досягненні всіх 17 Цілей сталого розвитку.

Глобальні ініціативи із розроблення та поширення рекомендацій і практик управління сталим розвитком туризму належить міжнародним організаціям, провідну роль з яких відіграють Світова туристична організація (World Tourism Organization (UNWTO)) [13] та Всесвітня рада з подорожей і туризму (World Travel & Tourism Council (WTTC)) [14]. Рекомендації щодо сталого розвитку туризму та практики відповідного управління можуть бути застосовні до всіх форм туризму в усіх типах дестинацій, включаючи масовий туризм і різні сегменти туристичної ніші. Ініціативи UNWTO із управління сталим розвитком туризму налічують декілька напрямків (рис. 1):

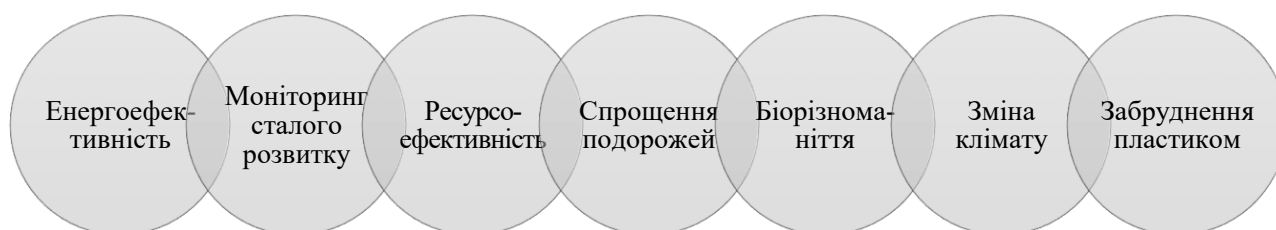

Рис. 1. Ініціативи UNWTO із управління сталим розвитком туризму
(складено автором за даними [13])

Підвищення енергоефективності та використання відновлюваної енергії в готелях. UNWTO у співпраці з командою провідних агентств ООН та ЄС у сфері туризму та енергетики було ініційовано проєкт Енергетичні рішення для готелів (Hotel Energy Solutions (HES)) [15]. Проєкт надає інформацію, технічну підтримку та навчання, щоб допомогти малим і середнім підприємствам (МСП) у секторі туризму та розміщення в ЄС підвищити енергоефективність та використання відновлюваної енергії. Зосередженість проєкту на МСП є особливо важливою, оскільки використання застарілих технологій, брак людських і фінансових ресурсів, а також обмежена обізнаність про екологічні альтернативи можуть сприяти зниженню їх конкуренто-

спроможності. Крім того, МСП, як правило, менш активні щодо захисту та збереження навколишнього середовища порівняно з великими мережами готелів. HES реагує на кліматичні імперативи відповідно до цілей ЄС і Давоського процесу 2007 р., які передбачають необхідні дії для туристичного сектору, а саме: 1) адаптація туристичних підприємств і дестинацій до мінливих кліматичних умов; 2) пом'якшення викидів парникових газів; 3) підтримка інвестицій в енергоефективність та використання відновлюваних джерел енергії та технологій.

Моніторинг сталого розвитку туризму на рівні дестинацій. Міжнародна мережа обсерваторій сталого туризму UNWTO (The UNWTO International Network of Sustainable

Tourism Observatories (INSTO) [16] – це мережа туристичних обсерваторій, які здійснюють моніторинг економічного, екологічного та соціального впливу туризму на рівні туристичних дестинацій. Ініціатива ґрунтується на довгостроковій прихильності UNWTO до сталого та стійкого зростання сектора шляхом вимірювання та моніторингу, що підтримує управління туризмом на основі фактичних даних. INSTO прагне підтримувати та об'єднувати напрямки, які віддані регулярному моніторингу економічного, екологічного та соціального впливу туризму, щоб розблокувати силу прийняття рішень на основі фактичних даних на рівні місця призначення, сприяючи сталим практикам туризму на місцевому та глобальному рівнях.

INSTO контролюють 11 обов'язкових проблемних областей сталого розвитку туризму, серед яких: 1) сезонність туризму; 2) працевлаштування; 3) економічні вигоди дестинацій; 4) енергетичний менеджмент; 5) водне господарство; 6) управління стічними водами; 7) управління твердими відходами; 8) кліматичні дії; 9) доступність; 10) задоволення на місцевому рівні; 11) управління.

Ресурсоефективне використання в туризмі. UNWTO за підтримки ООН та уряду Франції було підготовлено Базовий звіт щодо інтеграції моделей сталого споживання та виробництва в туристичну політику (Baseline Report on the Integration of Sustainable Consumption and Production Patterns into Tourism Policies) [17] з метою отримати уявлення про інтеграцію Цілей сталого розвитку у туристичну політику країн світу. Базуючись на 101 національній туристичній політиці, цей звіт представляє першу глобальну оцінку інструментів політики Цілей сталого розвитку у національному туризмі. Звіт також робить внесок у візуалізацію прогресу, досягнутого на шляху реалізації цілі 12.b, яка закликає до «розробки та впровадження інструментів для моніторингу впливу туризму на сталий розвиток». Кінцевою метою звіту є

зацікавлення та заохочення країн до впровадження Цілей сталого розвитку через сталий туризм, рекомендуючи п'ять стратегічних підходів: використання Цілей сталого розвитку як орієнтиру та надання пріоритету цілі 12 задля мультиплікативного ефекту; окреслення інструментів політики сталого споживання та виробництва, задля визначення шляху до впровадження політики; підтримка регулярного та своєчасного вимірювання сталого споживання та виробництва для ефективного впровадження; включення геопросторових даних для візуалізації взаємодії туризму з довкіллям; використання інших інноваційних підходів, таких як циркулярність як фактору сталого споживання та виробництва.

Спрощення туристичних подорожей тісно пов'язане з розвитком туризму та може бути інструментом сприяння зростанню попиту та економічного розвитку, створення робочих місць і міжнародного взаєморозуміння. Ця ініціатива є особливо актуальною в момент, коли більшість економік прагнуть стимулювати свій експорт та економічне зростання. Незважаючи на значні успіхи, досягнуті за останні десятиліття в полегшенні туристичних подорожей у багатьох регіонах світу, все ще є місце для значного прогресу, а саме розгляду можливостей максимального використання інформаційних і комунікаційних технологій для вдосконалення візових процедур.

Завдяки ініціативі UNWTO та WTTC було проведено дослідження з визначення впливу спрощення візового режиму на туристичний попит і, зрештою, на створення робочих місць. Це дослідження було проведено Програмою управління ризиками та кризами UNWTO у співпраці з Департаментом політики та досліджень WTTC та підготовлено Tourism Economics.

Дослідження було представлено на зустрічі міністрів туризму T20 у Меріді (Мексика), і призвело до ухвалення Декларації міністрів туризму G20 (T20), яка закликає

приділяти першочергову увагу полегшенню подорожей як засобу стимулювання економічного зростання та створити робочі місця (16 травня 2012 р.).

Зупинення втрати біорізноманіття та сприяння збереженню і відновленню навколишнього середовища. Протягом багатьох років UNWTO активно займалася питаннями зупинення втрати біорізноманіття та сприяння збереженню і відновленню навколишнього середовища. UNWTO наголошує, що біорізноманіття життєво важливе для розвитку туризму та лежить в основі багатьох туристичних продуктів, а навколишнє середовище є вирішальним фактором для конкурентоспроможності туристичного сектору. Разом з тим, зусилля щодо збереження багатьох дестинацій значною мірою залежать від доходів від туризму. За умови розвитку туризму на стійких засадах, від здатний зупинити процес втрати біорізноманіття, одночасно сприяючи збереженню та відновленню довкілля.

UNWTO бере активну участь у Групі ООН з управління навколишнім середовищем (UN Environment Management Group (EMG)), координаційному органі, який займається міжнародними екологічними проблемами. UNWTO було зроблено внесок у підготовку Доповіді на підтримку Глобальної програми збереження біорізноманіття, 2021 р. (Supporting the Global Biodiversity Agenda) [18], зобов'язання системи ООН щодо дій з надання допомоги державам-членам у виконанні глобальної рамкової програми збереження біорізноманіття після 2020 р., а також у звіт EMG щодо біорізноманіття.

Окрім цього, грудні 2022 р. в Монреалі WTTC, UNWTO і Альянс зі сталої гостинності (Sustainable Hospitality Alliance) оголосили про нову колоборацію, задля об'єднання державного і приватного секторів для спільного природно-позитивного бачення подорожей і туризму, з метою зупинення втрати та відновлення біорізноманіття до 2030 р. Підписанти з сектора подорожей і

туризму зобов'язалися прийняти природоохоронний підхід до туризму. Це включає інтеграцію заходів захисту біорізноманіття, скорочення викидів вуглецю, пом'якшення впливу забруднення, обмеження нераціонального використання ресурсів, а також захист і відновлення природи.

Боротьба зі зміною клімату. Туристичний сектор дуже вразливий до зміни клімату і водночас сприяє викиду парникових газів, які спричиняють глобальне потепління. Таким чином, впровадження та прискорення зусиль з вимірювання та скорочення викидів парникових газів і зміцнення здатності до адаптації до впливів, спричинених кліматом є надзвичайно важливим для стійкості туристичного сектору. Відповідно до дослідження UNWTO, оприлюдненого в грудні 2019 р., прогнозується, що викиди CO₂ від туризму зростуть на 25% до 2030 р. порівняно з рівнями 2016 р. Таким чином, необхідність посилення кліматичних дій у туризмі залишається нагальною.

Задля допомогти зацікавленим сторонам у сфері туризму просунутися у вимірюванні своїх викидів парникових газів, у березні 2023 р. UNWTO опублікувала звіт Кліматичні дії в секторі туризму: огляд методологій та інструментів для вимірювання викидів парникових газів. Звіт було розроблено за підтримки Федерального міністерства навколишнього середовища, охорони природи, ядерної безпеки та захисту споживачів Німеччини (BMU) і опубліковано у співпраці з UN Climate Change.

Глобальна туристична ініціатива в області пластику (Global Tourism Plastics Initiative) [19] об'єднує туристичний сектор за спільним баченням усунення основних причин забруднення пластиком. Це дає можливість компаніям, урядам та іншим зацікавленим сторонам у сфері туризму подавати приклад у переході до циклічної економіки пластику.

Підписанти Global Tourism Plastics Initiative беруть на себе наступні зобов'язання до 2025 р.: виключити проблемну або непотрібну пластикову упаковку та предмети; вжити заходи для переходу від одноразових до багаторазових моделей або багаторазових альтернатив; залучити ланцюжок створення вартості для того, щоб 100% пластикової упаковки було придатне для повторного використання, переробки або компостування; вжити заходів для збільшення кількості переробленого вмісту в усій використаній пластиковій упаковці та предметах; співпрацювати та інвестувати, щоб збільшити рівень переробки та компостування пластику; публічно звітувати про прогрес у досягненні цих цілей. Ініціатива підтримує своїх підписантів шляхом обміну знаннями та ресурсами для кращого виконання своїх зобов'язань; сприяння співпраці між зацікавленими сторонами в ланцюжку створення вартості для просування до економіки замкнутого циклу; консолідації прогресу; привернення уваги до дій, вжитих підписантами.

Рекомендації та практики *інтеграції сталого споживання та виробництва у туризмі реалізуються* через системні стратегії та програми UNWTO. Так, Десятирічна стратегія дій з переходу до використання моделей сталого споживання і виробництва (10-Year Framework of Programmes on Sustainable Consumption and Production Patterns (10YFP)) була прийнята на Конференції ООН з питань сталого розвитку (Rio+20), в червні 2012 р. в якості глобальної основи дій, що використовує міжнародне співробітництво для прискорення переходу до сталого споживання і виробництва як в розвинених країнах, так і в країнах, що розвиваються. У рамках 10YFP у

листопаді 2014 р. була запущена Програма сталого туризму (The 10YFP Sustainable Tourism Programme (STP)) [20, 21].

У лютому 2018 р. було здійснено ребрединг Десятирічної стратегії дій з переходу до використання моделей сталого споживання і виробництва та перейменовано її в програму «Єдина планета (One Planet)». Таким чином, Програма сталого туризму Десятирічної стратегії дій з переходу до використання моделей сталого споживання і виробництва продовжує функціонувати як спільна платформа, Програма «Єдина планета – Сталий туризм» (The One Planet - Sustainable Tourism Programme), задля об'єднання існуючих ініціатив та партнерства і сприяння новим проектам і заходам, щоб прискорити перехід до сталого споживання та виробництва в туризм [22].

Як механізм реалізації Цілей сталого розвитку, зокрема Цілі 12 та з потенціалом реалізації інших цілей (Ціль 8: «Гідна праця та економічне зростання», Ціль 13: «Боротьба зі зміною клімату», Ціль 14: «Збереження морських екосистем», Ціль 15: «Збереження екосистем суші»), Програма «Єдина планета – Сталий туризм» представляє туристичний сектор, який на глобальному рівні прийняв Цілі сталого розвитку, що призвело до підвищення екологічних та соціальних результатів та поліпшення економічних показників.

Програма «Єдина планета – Сталий туризм» є однією з шести програм 10YFP, у якій в повному обсязі беруть участь понад 600 учасників, 130 національних координаційних центрів урядів і 22 підрозділи ООН в Міжвідомчій координаційній групі ООН [8]. Структуру управління програми «Єдина планета – Сталий туризм» зображено на рис. 2.

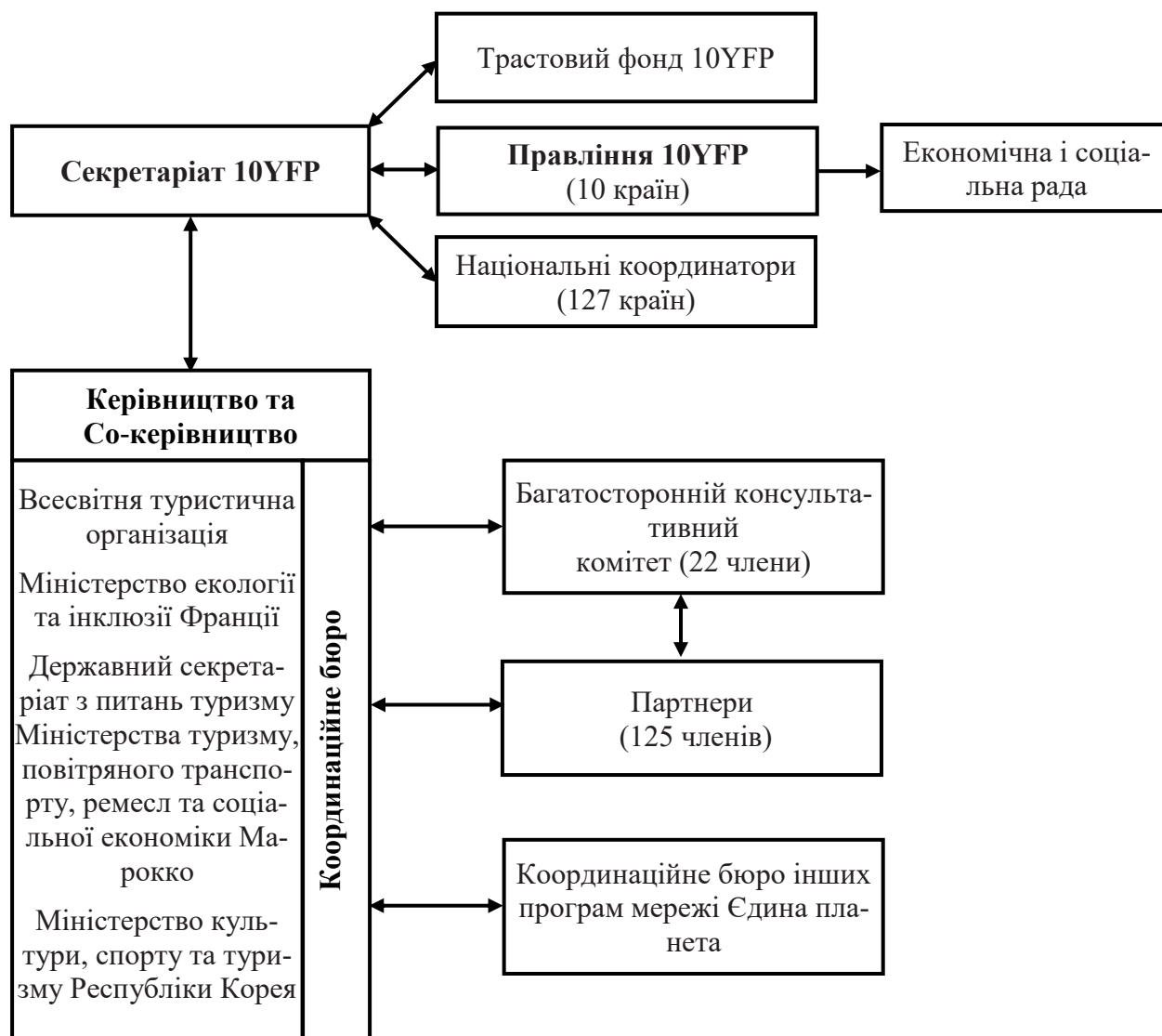

Рис. 2. Структура управління програми «Єдина планета – Сталий туризм»
(складено автором за даними [22])

Програма «Єдина планета – Сталий туризм» надає можливості для мережевого обміну знаннями та найкращими практиками, розробки та реалізації ініціатив щодо досягнення ефективного та низьковуглецевого туризму, зменшення втрат біорізноманіття,

збереження культурної спадщини, зменшення бідності, покращення стійкої життєдіяльності та адаптація до реалій зміни клімату, а також зосереджена на чотирьох важелях дій (“L.I.F.E.”) (рис. 3).

Рис. 3. Важелі дій програми «Єдина планета – Сталий туризм»
(складено автором за даними [22])

Програма «Єдина планета – Сталий туризм» діє як партнерство з багатьма зацікавленими сторонами, яке сприяє обміну знаннями та створенню мереж, а також надає вказівки та рекомендації для вирішення колективних пріоритетів. Програма наразі зосереджена на трьох основних сферах діяльності:

1. Прискорення дій у боротьбі із зміною клімату у сфері туризму. Необхідність трансформації туристичних операцій має надзвичайно важливе значення для того, щоб сектор відповідав міжнародним кліматичним цілям. Таким чином, Програма ухвалила Глазгозьку декларацію про кліматичні дії в туризмі для підвищення кліматичних амбіцій зацікавлених сторін у сфері туризму; ініціювання розробки та впровадження планів кліматичних дій, узгоджених за п'ятьма напрямками: вимірювання, декарбонізація, регенерація,

співпраця та фінансування; підтримки розвитку потенціалу.

2. Створення економіки замкнутого циклу з використанням пластмас у туризмі. Оскільки для вирішення проблеми пластикового забруднення потрібен системний підхід і глобальна координація зусиль, в рамках програми «Єдина планета – Сталий туризм» було започатковано Глобальну туристичну ініціативу щодо пластикових матеріалів (Global Tourism Plastics Initiative (GTPI)) для підтримки зацікавлених сторін туристичної галузі в усьому світі (туристичних компаній у всіх ланцюжках створення вартості та напрямках) для усунення проблемних і непотрібних пластикових матеріалів, інтеграції моделей повторного використання та співпраці в рамках ланцюга створення вартості (з постачальниками та менеджерами з відходів)

для утилізації збільшити вміст вторинної сировини та рівень переробки.

3. Перетворення виробничо-збутових ланцюжків продуктів харчування у туризмі. Оскільки стале виробництво та споживання їжі є одним із найважливіших важелів захисту планети та людей, в рамках програми «Єдина планета – Сталий туризм» було розроблено Глобальну дорожню карту щодо зменшення харчових відходів у туристичному секторі. Головна мета дорожньої карти полягає у підтримці зацікавлених сторін туристичної галузі у сприянні більш стійким глобальним продовольчим системам.

Висновки. Важливість та актуальність впровадження стійкого розвитку туризму підкреслюється його включенням до Цілей стійкого розвитку, прийнятих 70-ю сесією Генеральної Асамблеї ООН 25 вересня 2015 р. Так, туризм включений до Цілей стійкого розвитку в якості цільового показника цілей 8, 12 і 14. Окрім обґрунтованих цілей низка міжнародних договорів, конвенцій і декларацій міжнародних асоціацій та організацій формують основи забезпечення стійкого розвитку туризму у світі, пропонують методологічну основу проведення оцінки взаємозв'язку між туризмом і навколишнім середовищем на рівні національної економіки, розробляють концепції використання раціональних моделей споживання і виробництва в рамках сектора, стратегії підвищення енергоефективності та збільшення використання відновлюваних джерел енергії, декларують основи сталого майбутнього туристичної галузі, на основі врахування потреб людей, планети і прибутку.

Аналіз та узагальнення існуючих стратегічних настанов та сучасних практик управління сталим розвитком туризму, запропонованих міжнародними організаціями та асоціаціями, дозволяє дійти висновку, що оптимальні рекомендації щодо сталого розвитку туризму повинні: 1) бути націлені на оптимальне використання ресурсів навколишнього

середовища, яке є ключовим елементом розвитку туризму, підтримуючи важливі екологічні процеси та допомагаючи зберегти природну спадщину та біорізноманіття; 2) поважати соціокультурну автентичність приймаючих громад, зберігати їх збудовану та живу культурну спадщину та традиційні цінності та сприяти міжкультурному розумінню та толерантності; 3) забезпечувати життєздатні, довгострокові економічні операції, забезпечуючи соціально-економічні переваги для всіх зацікавлених сторін, включаючи стабільну роботу та можливості отримання доходу та соціальні послуги для приймаючих громад, а також сприяючи зменшенню бідності.

Список літератури

1. Tourism and the Sustainable Development Goals. URL: <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284417254> (дата звернення 07.05.2023).
2. Tourism and the Sustainable Development Goals – Journey to 2030. URL: <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284419401> (дата звернення 02.05.2023).
3. Пригара О. Екологічні проблеми туризму та шляхи їх вирішення. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2014. Вип. 8. С. 404-408.
4. Брич В., Галиш Н. Сталий розвиток туристичної індустрії: екологічний та статистичний вимір. *Економічний аналіз*. 2020. Том 30. № 4. С. 23-30. DOI: <https://doi.10.35774/econa2020.04.023>
5. Осітнянко Д. О., Примаков Т. Ю. Впровадження принципів сталого розвитку в туристичній індустрії. *Ефективна економіка*. 2020. № 1. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7612>. (дата звернення 07.05.2023).
6. Зінчук Т. О., Усюк Т. В. Зелений туризм в умовах сталого розвитку та викликів світової економічної кризи. *Проблеми економіки*. 2020. №3. С. 11-17. DOI:

<https://doi.org/10.32983/2222-0712-2020-3-11-17>

7. Подлепіна П. О. Вплив міжнародного туризму на сучасні пріоритети сталого розвитку країн, що розвиваються. *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки*. 2019. Вип. 54. С. 17-24. DOI: <https://doi.org/10.24025/2306-4420.0.54.2019.177904>

8. Колокольчикова І. В. Сталий розвиток ринку туристичних послуг в Україні. *Збірник наукових праць ТДАТУ імені Дмитра Моторного (економічні науки)*. 2020. №2(42). С. 27-32. DOI: <https://doi.org/10.31388/2519-884X-2020-42-27-32>

9. Горіна Г. О., Борблік К. Е. Механізм забезпечення сталого розвитку ринку туристичних послуг. *Торгівля і ринок України*. 2019. № 1(45). С. 137-147. DOI : <https://doi.org/10.33274/2079-4762-2019-45-1-137-147>

10. Горіна Г. О., Борблік К. Е. Імперативи реалізації стратегії сталого розвитку ринку туристичних послуг України. *Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі ім. Михайла Туган-Барановського. Серія: Економічні науки*. 2019. №71. С. 75-83. DOI <https://doi.org/10.33274/2079-4819-2019-70-1-75-83>

11. Грабар М. В. Пригара О. В. Екологізація туризму як умова сталого розвитку. *Інтелект XXI*. 2021. № 5. С. 16-19. DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-8801/2021-5.3>

12. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. URL: <https://sdgs.un.org/2030agenda>. (дата звернення 23 May 2023).

13. The World Tourism Organization. URL: <https://www.unwto.org/> (дата звернення 23 May 2023).

14. World Travel & Tourism Council. URL: <https://wtcc.org/> (дата звернення 23 May 2023).

15. Hotel Energy Solutions. URL: <https://www.hes-unwto.org> (дата звернення 23 May 2023).

16. UNWTO International Network of Sustainable Tourism Observatories. URL: <https://www.unwto.org/insto>. (дата звернення 24 May 2023).

17. Baseline Report on the Integration of Sustainable Consumption and Production Patterns into Tourism Policies. URL: <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284420605> (дата звернення 30 May 2023).

18. Supporting the Global Biodiversity Agenda. URL: <https://unemg.org/wp-content/uploads/2021/04/EMG-Biodiversity-WEB.pdf>. (дата звернення 05.05.2023).

19. Global tourism plastics initiative signatories. URL: <http://surl.li/kdexz> (дата звернення 05.05.2023).

20. 10YFP Sustainable Tourism Programme Annual Magazine for 2015: Setting the foundations for collective impact. URL: <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284419197> (дата звернення 20.05.2023).

21. 10YFP Sustainable Tourism Programme Annual Magazine 2016/2017 – Advancing towards a Clear North. URL: <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284419203> (дата звернення 20.05.2023).

22. One Planet Sustainable Tourism Programme, LIFE: Lead, Innovate, Finance, Empower – Annual Magazine 2017/2018. URL: <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284419968> (дата звернення 20.05.2023).

References

1. Tourism and the Sustainable Development Goals. Available at : <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284417254>. (Accessed 07 May 2023).

2. Tourism and the Sustainable Development Goals – Journey to 2030. Available at : <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284419401>. (Accessed 02 May 2023).

3. Pryhara, O. (2014). *Ekolohichni problemy turyzmu ta shliakhy yikh vyrishennia* [The tourism environmental problems and the ways of their solutions]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk* [Humanities science current issues], vol. 8, pp. C. 404-408.

4. Brych, V., Galysh, N. (2020). *Stalyi rozvytok turystychnoi industrii: ekolohichni ta statystychnyi vymir* [Sustainable development of the tourism industry: environmental and statistical dimension]. *Ekonomichni analiz* [Economic analysis], no. 30(4). pp. 23-30. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2020.04.023>

5. Ositnyanko, D., Prymak, T. (2020). *Vprovadzhennia pryntsyviv staloho rozvytku v turystychnii industrii* [Implementation of sustainable development principles to the tourism industry], *Efektivna ekonomika* [Efficient economy], vol. 1. Available at : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7612>. (Accessed 07 May 2023).

6. Zinchuk, T., Usiuk, T. (2020). *Zelenyi turyzm v umovakh staloho rozvytku ta vyklykiv svitovoi ekonomichnoi kryzy* [Green tourism in the context of sustainable development and the challenges posed by the global economic crisis]. *Problemy ekonomiky* [The Problems of Economy], no. 3, pp. 11–17. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2020-3-11-17>

7. Podlepin, P. (2019). *Vplyv mizhnarodnoho turyzmu na suchasni priorytety staloho rozvytku krain, shcho rozvyvaiutsia* [The impact of international tourism on the current priorities of sustainable development in developing countries]. *Zbirnyk naukovykh prats Cherkaskoho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu. Serii: Ekonomichni nauky* [Proceedings of Scientific Works of Cherkasy State Technological University. Series Economic Sciences], vol. 54. pp. 17-24. DOI: <https://doi.org/10.24025/2306-4420.0.54.2019.177904>

8. Kolokolchukova, I. (2020). *Stalyi rozvytok rynku turystychnykh posluh v Ukraini* [Sustainable development of the tourist services market in Ukraine. Stalyi rozvytok rynku

turystychnykh posluh v Ukraini]. *Zbirnyk naukovykh prats TDATU imeni Dmytra Motornoho. Ekonomichni nauky* [Scientific bulletin of the Tavria State Agrotechnological University. Economic sciences], no. 2(42). pp. 27-32. DOI: <https://doi.org/10.31388/2519-884X-2020-42-27-32>

9. Gorina, G., Borblik, K. (2019). *Mekhanizm zabezpechennia staloho rozvytku rynku turystychnykh posluh* [Mechanism for promoting sustainable the tourism services market development]. *Torhivlia i rynek Ukrainy* [Trade and Market of Ukraine], no. 1(45), pp. 137-147. DOI : <https://doi.org/10.33274/2079-4762-2019-45-1-137-147>

10. Gorina, G., Borblik, K. (2019). *Imperatyvy realizatsii stratehii staloho rozvytku rynku turystychnykh posluh Ukrainy* [Imperatives of Ukraine tourism services market sustainable development strategy implementation]. *Visnyk Donetskoho natsionalnoho universytetu ekonomiky i torhivli im. Mykhaila Tuhan-Baranovskoho. Serii: Ekonomichni nauky* [Visnyk of Mykhailo Tuhan-Baranovskyi Donetsk National University of Economics and Trade. Series «Economic science»], no. 71. pp. 75-83. DOI <https://doi.org/10.33274/2079-4819-2019-70-1-75-83>

11. Hrabar, M., Pryhara, O. (2021). *Ekolohizatsiia turyzmu yak umova staloho rozvytku* [Ecologization of tourism as a condition for sustainable development], *Intelekt XXI* [Intellect XXI]. no 1(45). pp. 137-147. DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-8801/2021-5.3>

12 Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. Available at : <https://sdgs.un.org/2030agenda>. (Accessed 23 May 2023).

13. The World Tourism Organization. Available at : <https://www.unwto.org/> (Accessed 23 May 2023).

14. World Travel & Tourism Council. Available at : <https://wtcc.org/> (Accessed 23 May 2023).

15. Hotel Energy Solutions. Available at: <https://www.hes-unwto.org>. (Accessed 23 May 2023).
16. UNWTO International Network of Sustainable Tourism Observatories. Available at: <https://www.unwto.org/insto>. (Accessed 24 May 2023).
17. Baseline Report on the Integration of Sustainable Consumption and Production Patterns into Tourism Policies. Available at : <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284420605>. (Accessed 30 May 2023).
18. Supporting the Global Biodiversity Agenda. Available at : <https://unemg.org/wp-content/uploads/2021/04/EMG-Biodiversity-WEB.pdf>. (Accessed 05 May 2023).
19. Global tourism plastics initiative signatories. Available at : <http://surl.li/kdexz> (Accessed 05 May 2023).
20. 10YFP Sustainable Tourism Programme Annual Magazine for 2015: Setting the foundations for collective impact. Available at : <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284419197>. (Accessed 20 May 2023).
21. 10YFP Sustainable Tourism Programme Annual Magazine 2016/2017 – Advancing towards a Clear North. Available at: <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284419203>. (Accessed 20 May 2023).
22. One Planet Sustainable Tourism Programme, LIFE: Lead, Innovate, Finance, Empower – Annual Magazine 2017/2018. Available at : <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284419968>. (Accessed 20 May 2023).

Objective. *The purpose of the article is to generalize and analyze the existing strategic guidelines and modern management practices for the sustainable tourism development, proposed by international organizations and associations.*

Methods. *To achieve the goal, such research methods as literature review, substantive bibliometric analysis, data visualization were used. The review of international tourism organizations reports was used to identify, collect and analyze data on modern strategic guidelines and management practices for the sustainable tourism development, as well as their critical evaluation.*

Results. *The initiatives of international tourism organizations to manage the sustainable tourism development are summarized and analyzed. It was determined that the most systematic approach to substantiation of strategic guidelines for the sustainable tourism development is inherent in the World Tourism Organization, which carries out its activities according to certain issues in seven directions, namely: increasing energy efficiency and use of renewable energy in hotels; monitoring the sustainable development of tourism at the destination level; resource-efficient use in tourism; simplification of tourist trips; stopping the loss of biodiversity and promoting the preservation and restoration of the environment; fight against climate change; launching a global plastic tourism initiative. The analysis and generalization of the existing strategic guidelines and modern management practices for the sustainable tourism development, proposed by international organizations and associations, allows us to conclude that the optimal recommendations for the sustainable tourism development should: 1) be aimed at the optimal use of environmental resources; 2) respect the socio-cultural authenticity of the host communities; 3) ensure viable, long-term economic operations, providing socio-economic benefits for all stakeholders.*

Key words: *tourism, tourism industry, sustainable development, sustainable development, ecology, biodiversity, climate change, energy efficiency.*

Надійшла до редакції 05.06.2023